

PE 433

Hind 30 msc.

NOORTE PÜÜDED

ü. e. n. ü.

Kain osakonna
aegkiri.

Ar 925 P
Noorte

✓

Sf. 7443

I.

X

juuni 1925.

Esimene aastakäik.

-1-

Lugejaile.

Praguist ilmub aegkirje nii palju, kui palju, mille tõlke nii mõnigi lugeja küsib: „mis jaoks U. E. N. U. Kainu osakonna „Noorte Püüded,“ kui meile pakutakse mujalt paremaid aegkirju.“

„Noorte Püüded“ ei taha võistelda oma sisuga mitte ühegi aegkirjaga. Ta ei taha mitte olla armastus pühapäeva vahelugemisen, sammuti ei taha ta jätustada põnevatest indiaanlaste lugudest, ega taha olla poliitiline võitlus. Ta ei ole määrat neile, kes otsivad ilu- ja rõõmu, vaid neile, kellel on jame inimesena saada. Kõige peält tahab „Noorte Püüded“ harrida Kainu vallas seda ala, mida ei ole pakkunud senised avalikud aegkirjad. „Noorte Püüded“ ei ole mitte Kainu uudiste toojas, vaid Kainu elu-reformi aegkiri.

Oma kaastööliste palub „Noorte Püüded“ te võimetus kõini noori, kellel rinnus on „nooruse tuli.“

Võimetus.

Meie

Oleme noored, ei elu me karda, vaid
ootame teda ja julgusti tahame astuda
vaste ja vaadata silma ning haarata
rinni ja tungida läbi maailma.

Meil jõudu on kasvamas otsata pal-
ju, ja rinnus on turkamas lainetu veri,
kui kõrgisev meri, mis mässab ja tormab
ning kunagi rahu ei leia.

Me tõname tööle, ei laiselda taha,
rikordagi peata, vaata taha, vaid edasi,
elu ja olude kuuste, kui laevad, nel tõrked
on tehtud ette, vaid murrame eest ja
need endaga ühes kanname edasi eluee-
vahus.

Meil elutake on rinnus, ei lase end petta,
ei piirida niisaja võrgust, vaid tahame tõus-
ta, lähemale jõuda hääduse, tõsiduse, aususe poo-
le, tahame elada, võidelda, võita, ihaldada,
armastada, rõõmus hõisata, meil selleks on
jõudu - veel oleme noored!

Ellila.

Linnutee üle rahutee merevee...

Maaga ilusam pärlinee
käib üle merevee

nirdest edelasse linnutee...

Linnutee üle sinava merevee,

milles peegeldab taevasina

ning kaequses vette nuob tähte vina...

ja eimal kui valgendav lina

hüngib vette toome õlmes maanina.

Linnutee üle sinava merevee

õed ligipääsmatuses Sina.

Taevasina üle rahutee merevee

on see ilusate silmade vina...

ja eimal, kui valgendav lina

hüngib mere toome õilmetes valgendav

maanina -

Su hinge sügav süütus on valge õilmete

lina -

Rahutee meri - olen mina !

- ny.

34

Kevade.

Mä kuulen, kuidas kevade tuleb,
kuidas kohisevad veed.

Mä näen, kuidas talve sureb,
ja annab kevadale teed.

Mä kuulen, kuidas laulavad linnud,
ja näen, kuidas mustas lätimaa;
sest päinest soojuvad pilgid
on tallese aratand ta.

Uus imelik tunne muus tärkab,
mis mind nii rõõmustab
ja tundines, mis südames äärib
kõin müred metsa ääres.

Vesiplaano.

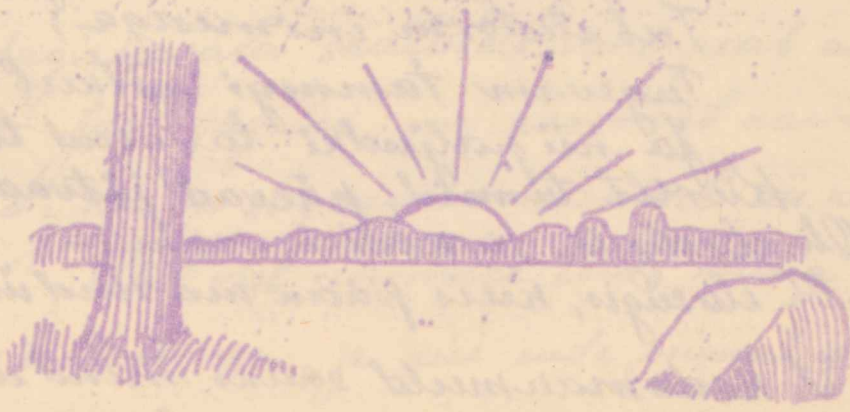
Hiliskevad.

Ju esimesist kevadpäevist soojest
 on saabeund srevi, püüne praistest ruum.
 Ju võrsund vilja valmimata tuum
 on neitsilinnast õilmeist argust.

Ja püüne, kes alles hilja veel
 näis pülvat tanna pilvekardina,
 on jätnud juba naeratuse aera
 ja sammub naesens valmimise teel.

End viitab ta, jättes paljast rinna,
 mis purpurloori kõrgeist pülvast vool.
 King inimene, austas kõrget daami
 ja orvab kõrgeima saand elu henna
 kui peotäis juukseid vastset daamilt
 ta ümber kolvad nuuma kiirte raami.

-ny

Elusügis.

Wasta murel lilled õitsevad,
Puid mühavad, linnud laulavad!
See on kaunis kevad, ilus aeg,
Sammuti kui noorus - õitsaeg.

Aga aastaajad muutuvad -
Elutormid sindki nüidavad..

Neid hoida sa ei saa vägise -
Suvel järgneb sügise.

Sügistuuled väga armutad,
Suvelad porri püksavad.

Piru - paru lõhub sügistuul,

Rebib lehed, mis veel järel puul.

Vahert vaatab põlvelt päikene,

Õpe ja on arglik kollane.

Kõduneb iga leheke,

Ei neist ärka ineksi elule.

Kaobelu sellel sügisel,

Et hüüaks kevadel järgmisel!

"ulleil jõua on küllalt veel, et elada, võistelda,

Et olla noor, kummi meil antud tegutseda"

Nagu sügis koltunud lehiga,

Tub elutorm inimesega;

Tugevam tammugi nõtkub ta veel

ja nii paljudki langivad ta teel.

Küirelt tummid, päevad jätvad mind -

Oh elusügis, sa kosid mind. -

"Oh elusügis, kuis päin ma sind ükskord vastu

Et kodumaamuld seaks mind uhkelt oma
rüppe võtma?"

Elve.

Midagi...

On ainuke aeg kord olemas kui inimene on vaba, kus lei näib talle ilus, paljutöötav ja naeratah vastu meelitades. So on veel noorus - lapsepõlv. Kaunid mälestused, mis jäänud meele tollelt kuldsest ajast, ei raage nii pea.

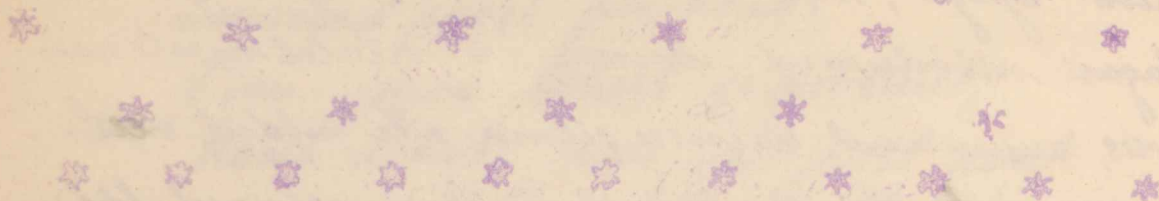
Kui oled sammunud eluteel ning tutvune nud ajuga, mis on teistsugused, siis mõtled tagasi möödunud päevide. Siis tuleb meel noorus, kujunevad vaimu silma ette pildid veel nud ajast. Hinge tõuseb igatsus, veel kord läbi elada lapsepõlve, ent see on võimatu!... Veebruar aastal, veetub noorus, mälestus vaid jätt.

"Ah, elada on imeliselt häa!" laulab laulin. Kuigi see alati nii ei peaista, peame andma siiski laulimise õiguse. Meie peame ise enda elu ilustama, peame säädma teile nii, et te oleks teostis häa. Muidugi: inimene ei saa midagi parata saatusel, vaid peab ulistuma talle. Ja "vägitee on noormat naerdes kanda". Keid: kas on siis saatus iseenesest nii karm ja vali? Kuid vist inimese enda "mina" mängib elus tähtsat osa; ja kui enda "mina" säär elu

siinam tõe rade, siis ei tule saatus ka teda sealt
kõrvale löönama.

Elu on kui kangasudumine, mis kestab
hällist hauani. Hooldage, et lo kangas
oleks ehitet kaunide värvaga: valgel, veri-
punasel põhjal, armastuse kuldseil lõimil!

Juta Endla

Kiidema ahju ees.

Wanaisa oli ahju kiidema pannud.
Ahju pistista puud, süütas põlema
ja nii sai tuli- ilus punanollane tuli...

Tuli naaris ja kasvab ning siis peitesid
puud leekesse. Tund prigiiseid, rakkusid na-
gu valukarjatuses, aga tuli hoolonud sellest.
Tuli hävitas, purustas ja puudest said tuhid...
Kud hõõgusid, kumaseid, sätendaseid lümb-
licelt. Aga leeki ei olnud enam ta oli rau-
genud...

Sünnide üle hõljus sinakas helk ja teised

allpool seisnuid kumendavalt. Need võrreldavalt,
hülpsid, siis vanu koolu üsialt hiigla kuumuses.

Õnniste vahel kees üsialt tuhanded sädemed ja need
olid ilusad, nagu sulased tähed... Siis kogus si-
tele õnn tuhaneid, ning sädemed ei keeselnud
enam, aga säded priginud ikka veel, sest need
oli valu...

Aegajalt nõdunuid säded - mõned neist olid
mustad, teised tumeprunasid, kirjud ja mõned
kumasis võrreldavalt, suurepäraselt...

Väimaks nähtis valge helkvaip tumedaid
süsi, aga kuumuses nende ümber oli endine -
siis sulus vanaisa ahjuukse.

Juta Endla

Neudele.

Teile, mu sõbrad, südames midagi öelda,
midagi soovida teile, kes kodude hoidjad.

Teile, kel elus on hiigla suur kohustus antud
tähta ja vastutust määratud enda peal võtta.

Palju on asju, mis te peale ette on kantud,
mis on määratud võtta ja võitjana ilal end
hoida.

Vähe on neid, kellel õnnemo on rade ves lahti
ja valla,
kes pole piirited ja sätud me saartus tujunast
meelest

Lahne ja armas ja õdus peab olema siida ja kodu;
Ainult sääl asuda luba võens katskeile anda.
Väljas võens siista ja jäädagi see söber,
kes ennast kordni on unustand meelelti milka.
Kustage enes isikust rõhkem ja tehke
kättesaamatuumis neid, kes väest pole teid ja teadke
meil, naistele, tulevini siis ainult ilus ja veetlev,
kui katske ma ise, meikodu ja enestud noormees.

Ellila.

Noored ja vanad.

Meid hüüavad silalt
vaimude häälad,
meistrite häälad:
"Arge viivitage harjutamast
häduse jõude!"

Goethe

Ma ei mõtle harutada mõisteid "noored ja vanad" bioloogilisest seisukohast, vaid peitlikisest psüholoogilisest. On noori, kes kannavad noortena halle juukseid, ja hallpäid, kes surevad noortena.

Nooruse välsonustavamad omadused on:

idealism, vaimestus, usk, revolutsiooniline julgus - „noorolla, tehendab, kevadet riime sees kande.“ Vanaduse iseloomustavamad omadused - traditsioonist kinnipidamine; idealism kui igapäevsesse armelusesse; vaimestuse asemel a - lib eluviidimus; allutakse saatusel kui paratamata, neist mitte äraolenevale tegurile; koob ehesõõm, ei loodeta oma jõusse; hoitakse taga - seendest, olgu küllalt, et nad saagedasti arusaama, mida teha tuleks; „või me seda maailma suures luma suudame,“ hieütakse tagant järele.

Oli vanasti aeg kuias oli, keid praeguse aeg on liig masinavõu, ta saab kõie enesega kasa. Tehnika areneb igapäevaga hiigla sammul edasi; inimese füüsiline jõud on sekundite osade peale äraasutat; suurtes vabrikutes tähendab üks sekundiline eneseenergiast surma, eh niinaga ühes on tekkinud ka suured pahed, kõlblises kui ka majanduslises elus.

Praegusel ajal on võistlus ainetes valmistamises väga intensiivne. Võitakse kõie jõud kokku, et vastasvõistlejilt maha võisteld - tahitakse lähema aja kui vanasti seegi, suuremat hulka valmistada. Masinane võistlus on päiajaline vabrikutes, keid

meid vahvaid omakorda ei jätta mõju avalda-
mata, nea põllutis kohta. Meie oleme seot il-
maga ja peame siis ka sellega arvestama, kui
meie tahame iseseisva rahvana iseseisvat elu ela-
da. Meie ei saa enam sellega läbi, et rühme
päevalõusust päevaloojani, vaid meie peame
lugema kirjandust - võtma illdirekt elu-
arengust sõna kui ka haaleõigusega osa. Sam-
muti ei saa meie sennise lõbukulituviga
ihes sammuda, kes näipägu meie noori tä-
navale on paisanud.

Bestlartel peendub kindel iseloom, mis
on tingit peenast õjuvõist ja tema isaadaist.

Ainult siis suudame meie eliraskus-
tele vastu panna, kui meil on kindel iseloom.
Ainult sisemises hingevõitluses kujuneb ka-
rakter. Kannatituvad kannatavad rohkem.
Nad tunnevad paremini mis nad on ja
mis nad olema peavad. Sellepärast, meie
harilikud surelikud, elluastuvad noored, tund-
kem isennast, ärge me lastem kõigutada
kõigist tuulist, reideseigem kõin täid!
Tundkem alat, et elu on tõsine võitlus, ja
et kõin saavutat on hädaohus.

skui meid valdab alati tööhäving, siis tuld ja energiat, siis alles kasvavad meist teguvõimsad ja tahtejõulised inimesed.

Sennine seitskond ei ole ole isalooma kujunde-
mine ja tahtejõu kasvatanist mitte silmas pidand.

Need koolid olid sügavini teupinnise koolid, kus õpiti küll palju, kuid ise tegema ei õpit mitte kui närbe pesaga. Koolist väljaastunud puuder-
eid igasugused teguvõims ja tahtejõu algõu ked.
Koolid, kes astusid koolist välja, olid paist laia-
le teeristmetele. Ühed võtts vastu ise oma rõõmu
dega, kes neist tegi kartsinangelased; teised länsid
ema tiva alla, kuid säält rahvusluse muutusid
sagedasti vanematele kiristunakten; kolmandad
aga astusid seltsesse, ent millest on võrsunud
meie äärmisaja tegelased. Noil seltsel olid
suured ülesanded. Nad astusid eestikeelseid koo-
le, korraldasid laulupidusid, pidasid kõnesid,
nõit.: C. R. Jacobsoni, kätin isamaa komet ja nel
teiseaastaseid õhvituid, milledega seisti vastu sau-
sastusele ja venestusele. Need seltsid tegutsesid
tol ajal, nad täitsid oma ülesande, olgu nüü-
lalt, et nad oleksid võinud rohkem laia-
ulatuslisemad olla. Mis nad niüid teevad

ja mis nad tegema peavad? Tegemas on
meil õige kitsarimuline. Vieti neil ei olegi
kindlat tegevuskava. Ehk kui mingisugune on,
siis on see keel, mis keel tag ei iha pua
võhul mahtuda. Elatakse päevast päeva,
ühest peost teise, ühest perest teise õhust järg-
misele. Oh olensid need peodki siie rüna-
mad. Oh olensid nad nende oma korral-
det jõudest. Üks püüdi hallim kui teine,
ikka ainult. Lõul. Mäng, Lõul. Mäng ja
lõpuseks tants. Päätähed nii ja nii nah-
lid. Einelaud pakasid alkoholita, seet-
ta võual politsei. Ei arvestata sellega,
mis peale neid on, kas või veiaputus, see
pole nende asi.

Venemaal tegutsesid Eesti aade eest, müüd
peetakse saavutet üle liikusid. Nõutakse
noorilt: jätku omaid järeldamised ja
võta pits vana, ega see sind joodisuko tee!

See kõik on aja neikaugele vünnud, et kui
noored sarnases sihiv edasi lähevad, siis ei ole
ühel hääl päävel mitte enam iseseisvat
Eestit. Ei, püüa võitlus, mis kestis seits-
sada aastat, ei tohi mitte hünneuda

lõbusult. Siit pääl: tuleb noortel elu kor-
raldada oma paremate äranägemiste järel;
tuleb anda noortele autonoomia. Elu läheb oma
rada edasi; ei ole elus seismist, ja kes seisab,
läheb tagasi. Ima ja abati on noored pidanud
vanadega võitlema. Noor Eesti liikumine kir-
janduses nimetati saatekojamiseks, Buri-
tani uslino ja libade laulikuks. Kõigi nende
sõimamiste pääl vaatamata, on Noor Eesti
võitnud omale pool hoida; tema suuremad
vaenlased on Noor Eesti sõbraks kehtunud. Noor
Eesti on loonud Eesti kirjanduse algupär, va-
hastades tema germanismis: kui ka slavia-
mist; on muutnud Eesti kirjanduse euroopalik-
semaks. Politika elus on „noored“ loonud
riiklised korraldused, näit.: Noor Tõulased.
Mitmel maal juhivad noored võraste sus-
veit vabanemist, näit.: Hiinamaal, Noor Hiin-
lased. Igal maal on sarnane noorte liiku-
mine hoogu võtnud; kes ajavad taga demo-
poliitilisi piirideid, kuid süvendavad rah-
vuse tennet-patriotismi. Heidetakse noor-
tele ette: miks on nad siis sirgejooneli-
sed, miks ei vali nad seda kuldset teed -

kompromissid. Keid peitagu mules, mõned, keastuvad omad esimesed sammud kompromissil - hääbuvad sel libedal teel. ja H. Kaad-
 sep ütlet: Igal ajajärgal on oma noorus. Kuid selles on ta alati ühesugune, et ta vana eel-
 lusreegleid kunagi täielikult vana ei võta. Noorus, kes vastu ei hanna, olnud väärtes ümbris ei hinda, ei ole kellegi noorus, ei täidaks noo-
 ruse ülesannet.

Noored võivad uusi teid, vanad säi-
 lavad traditsioone - see on oluline
 vahet noorte ja vanade psühhos.

Aeg on selgitanud, et on tarvis leida uude-
 si praeguse kultuuri asemel, mis peegel-
 dab eneses viimase põlvkonnaid hõlva ring-
 ühikute võimaldaks lubatavate rahuldamisest
 noorus. Praeguste sõprade ja sõprade-
 duse, tubaka, häärtõrvi, niiliste si. longitanti-
 end ja teiste sarnaste lubatavate alkoholiga
 koostarvitamise asemel tulevad leida tõeva-
 davad nautingud, millised kindlustavad
 nooruse iseseisvuse, et neid karvaksid vää-
 vilised kodanikud omale riigile, kes si lar-
 laks teistele:

Kellel on meil
muistepälvus nulli alla.

Nende piina pigistusest
noostu meile kustumata,"

vaid kes unustavad iseenda, mitte on d no-
hustusest - kes ei allu rõhujale, vaid pig mini-
sur - lipu ääres. Kes nü on teinud ja teeb,
selle kohta ütleb muuranguas olea noor:

"Ilus on sadamine elu,
ilusam vilgi surm!"

Sarnased vahendid olaksid: õpperingid, kirj-
janduse edendamise, sport, narkus, laul, mäng
mal ja veel teised sarnased vahendid, mis peetak-
sid inimese alkoholi kultuurist eemale; mis
teeks neist elaröömsad ja tahtejõulised inimesed,
kes ütlevad dembete sõnul: "Meil abimehed seis-
vad päias ja põues, neid peame tarvitama eluüles."

Sarnased tunnused, et nad ei ela iseendale,
vaid ühiskonnale. Nende hõuaristele ei tarvitse
mitte kirjutada: "Sündis, sünditas, suri?"

See on olusord, millega ei saa leppida: soo-
red peavad näima ise rada. Kuid on aet kõi-
ma iserada mitte jonnakusest, vaid dirtsadist,
mille on vanad ise ette dirtsind.

Ent noorsoo organisatsioonid on loodud
inimsuse, inimlikkuse ja patriotismi tun-
dest, et koondada idealismi lipu alla meesvang-
alisi noori.

Noored, säält edasi, sahu vanad on seis-
ma jäänud, mitte säält, kust nad alga-
sid. Ja sellised hariduslikud seltsid, kui teie
tahate eneset sead noori näha, siis muutus
juba täna vastavalt omad sihid ja vaated,
vastasel korral ärge süüdistage noori, vaid
iseendid. Koondagem noorsoo organisati-
oonisse, kus elab veel idealism, kus räägitakse
olejõude, usku ja võimeid. Astuge teie vast
koosli lõpetanud noored noorsoo organisati-
oonesse, et see hüve, mida teie teie õpetajad
koosli andsid, saaks edasi arendet; astuge teie
kõik, kes veel noorsoo organisatsioonis ole,
lähemal ajal sinna. Lühisena lüügitame mäed
pääst ja teostame Amerika noorte kirjari-
ku Upton Sinclair'i hüüde: „Meie tahame
uueks leida maailma, tahame ta muuta ah-
nuse ja viha põrgust hääduse ja vabaduse
lätteks.“

Meie oleme teid inimesed klenohtust, vilet-

susset, nutust, hammaste kiristamisest, mille
oleme tuginenud maapealsest põrguist, ja teis-
tist haustagee laavaga. Noori ärgu tõesti
gu tulevaga, vaid lastega meid juba oleva-
tuba harjutada. Noorte pärast olgu "olevia".

- 8 -

Rohkem julgust.

Olen puutunud kokku hulga noorsoolasi-
ga, kes ei julge avalikult kaisteta oma ideoloogaga
oma tegevust, vaid jäävad hääletult ja äärmiselt
jätkes, kui tahakse maha nenda tegevust ja organi-
satsiooni, kus neomad töötavad. Sarnasid noor-
soolari on meil paraku väga palju. Ent ma olen
sellele väga kurb. Nii inimesel peetakse protesti-
vaimu puudub idealismi poolajaili noorsoole emane re-
volutsiooniline. Väga paha on seicikord jätta see,
kui on noorsooorganisatsioonis sarnasid esi-
mised juhtivaid kohil, sest seal võtab inna-
mass endal uskuj. ja kui näevad vaevalt kuu-
järasuren arenenud noored sarnasid protesti-
vaimu puudumist ja on x idealismi avalikku
mittekaitsmist, siis kaob neil usk oma juhte
võimeisse ja võib neis isegi arvamine mood võtta

el noorsoo mahategijaid on sigids. Püüdu-
 el ja meil noortel, kisa oleksin praegusele aja-
 ja noortel, noorsoo ideoloogiat ja tegevust lei-
 utada arusaamisest, ja kui need on näinud, et
 nende juhid, oma tegevust teinud, ei suuri-
 vi käitete, ja seda ainult teinud, vastata
 jätavad, siis ei ole kaheldust, et noorsoo ei ole
 järele, kas vast meie tegevus tõesti ei ole, tui-
 tui ja vaimu härringim. Ent selle vastu meie
 hoidmises peavad noorsoo liikumise juhid ja
 alati valvel olema, et tegevuse noorsoo-
 peale, siis kogu vastu imi ma, aga kunagi mitte
 pealtvaatajais jääda. Peavad ja meie noor-
 soojuhid ja ka kogu noorsoo tahma oska-
 ma käitete oma tegevust. Meie ühe ja te-
 ta ega tehta, siis on see vesnikivi kaela sidemi-
 ne noorsoo liikumisele ja selle velle viska-
 mine. Püüduke seda teha kõik noored! Peate ja
 väga hästi, et tulevik on ikkagi meie, kuigi
 olevikus mõnikord pettumine. Noored, olge re-
 volutsioonilised, poolake reformi, toetage neid,
 kes teie ideoloogiat leest võitlevad ja ärge jääge
 kunagi ainult pealtvaatajais vaid tungige
 edasi - paremus poole. Peate seda oma juhte-
 le südamele ja nõudke neilt seda. Meie või-

me võtta väga palju arvuju oma keskjuhatuselt, sest seal valitseb täielik protestivaim ja revolutsiooniline kõige vastu, mis on taunistuse ja kommunistlike meie rahvuslike noorsoo liikumisele ja milline hiiglasuur tagajärg on olnud sarnasel ajal. Täiesti sarnastest juhtest on meil häameel ja võime uhked oled, et meil niisugused juhid on. Ka osakond on ümberkõigeldunud sarnase taktikaga palju suurendanud ära teha. Meie peame endid ise kaitsema. On ju loomusäädus sarnane, et kes iseend ei kaitse, ehk seda teha ei jõua, see jääb teiste jalgu, kus teda halastamata peetakse kokkakuuse. Sellepärast tuleb meil neid avalikult kaitssta. On na. U. E. N. U. Kain osakond tuntud protesti sünnitusena, mis nagu seda F. Tuuglase „doomingus“, Urinivi kohta aruandes kirjutades nimetab. Ehk niil F. Tuuglase kirjutis, Urinivi kohta sama aru kirja toimetuse selituse järel niilalt tabav ei olnud, on tähendess, nagu olen. U. E. N. U. Kain osakond protesti sünnitus, kaunis tabav.

Protesti sünnitusena saab U. E. N. U. Kain osakonda, samuti tervet U. E. N. U. -d pidada, siis, kui vaevaltame tema peale, kuhu on

noondunast idealismi pooldajad ja närvajäseme
 eitajad noored, ning tahavad valmistada pin-
 da paremusele. Mille aga vanagi nii nagu
 seda mitmed pahatahtlikud inimesed, äistavad;
 nimelt peetakse noorsoolüüaenise sünnostmist
 üsksõnute närvajäseme tahujate tähelepanu. Et aga
 noorsoo lüüaenine täiesti praegu endas väga pal-
 ju idealismi peidab, seda tõnu meil noored,
 ise kõige paremini. Ke nainemad vanadki
 ei ära seda alat, vaid tunnustavad avalikult,
 et noorsoo idolaogias, ilma vaates - peitub
 idealismi rohkem, kui varem mujal. Noored,
 näidake seda alat omis sõn ja tegusid,
 ning kaitske omi valesid avalikult ja
 alge julged, sest julgete paralt on maailm! -

Kain valla kool läinud aastajal.

Aastat, 1845, loome Kain valla kooli algusaastaks. Kool asutati enne, kui sellekohane säädus algkoolide kohta ilmus, vabatahtliselt seltsaegse "aunmõisa" rendihärra von Henningi poolt oma valla rahva "rõõmus ja kasuks".

Esimene kool paigutati Kasvando küla "Nigula" talu kambriisse, mis asus praeguse "Mäe-Mardi" talu krundi peal, vaimu serval, kus kaevu koht tiigi kaldal veel praegu näha on.

Esimene kooliõpetaja osi Jüri Vilberg, Kärine külast, Tooma talust, keda Henningi härra näis teise Kain nooremehetega järvamadal, Ataste mõisas, oma kulul lasnis koolis keda, kus seltsaegsed kooliõpetajaid ettevalmistati.

Jüri Vilberg oli Kain õpetajana 1845-1859, s.o. 14 aastat. Laikumise põhjusel on teadmata.

Umbes sel ajal ehitati "Koni" talu krundi peale uus koolimaja, muudugi rehetoa ja rehela-seja ihe katuse alla, samal kohal, kus praegune Kasvando küla vanakoolimaja seisab. Uue õpetajana tuli Läänemaal, Vigala kihelkonnast, Marius Estro, kes ägida isa muga eneset kogu vastasid nõgus ja keda siis koolimaja madala ja porise arukoha pärast "Mudangu Madisena" nimeti. Madis olus lastega väga ruti, ehk ta küll

alles noormees, 17a. vana oli. Seljes kannud ta musta
saterkumbes ja jalas pinasäärega saapaid.

Koolis oli lapsi veel vähepooli. Kändogagi oli
õpetajal tegemist, et poisse uhju pealt maha saa-
da, kuhu need vahetunni ajal ronisid. Ellõnele
pidi ka elladis ise järele minema ja jälgupidi
alla tirima, millele meidugi viitsa nukulas järq-
nes, mida ta väga heldo jagama oli.

Madis Eetra oli õpetajaks 1859-1862, kuste
kaebtuse pealt lahti lasti.

Järgmises õpetajaks tuli järavanaalt
Lokuta vallast Ants Veinberg, kes 7 aastat Kainu
põuis. A. Veinberg oli meeskaalus õpetaja, kes
Kainu esimese laulukoori asutas, kus nelja hää-
lelari nixkulaalu viise õpetati. Laulukoor oli
väga auukas: käis iseji järavanaal kohal mõi-
sa härrat, von Henningi't lauluga ära saatmas,
kusta suure riidu osaliseks sai ja lesk mõira-
proua igale lauljale püüli rinnis. (Kooliõpetaja
saanud paari uuri vassuapaid, sest et tal juba
2 püüli ennem olud).

A. Veinberg ehitas ka ise oselid: ühe, paar
viledoja, koolimaja ja teise juure palumaja,
kus see veel praegu seisab. Veinberg lahkus
Kainut 1869.

Sel aastal jagunes Kainu vallakoal nahaus.
Salutaha, Jakobitalu koundi peale, ehitati teine,
praegu alles piire puu koolimaja. Trimeses

õpetajaks tuli sinna Jaan Jürgensfeldt, järmanas, kes sinna kuueaastaks jäi. Muul õpetajal tuli aga vaevalt kulasakvaga väine pehendus etc. Nemelt oli ühe küla kana kooli põllu peale läinud, mille eest õpetaja tulises vihas mahalaõnud, mis peale teda "kana jaanin" hakati hüüdma. Muude alused aga Jürgensfeldt tublimees, kes viiulit mänginud ja nü. "Salutse rahva laulma pannud".

1869 tuli ka Kavando kooli peale uus õpetaja Viljandi maalt, Gustivere vallast - Kaarel Kaasik, kes ka 20 aastaks ametisse jäi. Sama ajal, 1880, ehitati juba teine uus koolimaja vana asemel, ilma rehoaluseta. Koolimaja ehitati teisel ajal juba nii nagu et täiesti vallava. "E" ja vallava. Täi il meemi jätuks. Esimese pidi õpetaja ühtlasi ka vallavõrjutaja olema.

Kaasik, 1875, tuli Salutaha uus õpetaja, J. Auer, Kainot, kes Kavandos A. Veinbergi juures koolis käinud ja nüüd hästi õppinud, et ise paar ennast täiendaks, õpetajaks võis hakata. / Samaga ühel ajal käis ka Parn-Hannu Jüri duige koolis, kes jälle Kädvale õpetajaks sai. J. Auer oli ka väga muusikaalne õpetaja, kes oma tehtud viiuliga laulusetas.

Juhatumis tõtta said need mehed ametist lahki. Sel ajal oli väljarändamise tuhu Venemaal. Ka õpetajad, Jaan Auer ja Jüri duige olid ka a. Mõnedes koolides Msta jõe ääres.

Kivadel, koolinohtu ajal, mis igasest koolist lõpus
 juuru õpetajahär. & juures peeti, neku kõin kihel-
 as töötavad õpetajad ühes koolivanematega olid
 koostud kokku tulema, puudusid elnimetud
 kann õpetajat koosolekult. Kivihärra küri-
 mise peal: „Kus need koolmeistrid on?“ vasta-
 nud keegi õpetajaist, et „Venemaal läinud.“
 Selle peal vastanud koolinohtu liikmed nii,
 et nad tootid üles karanud ja sõna-„Ven-
 emaal“ mitmel korral korranud. Sägajõrg
 oli see, et mõlemad õpetajad lahti lasti, et nad
 omavoliliselt koosolekult puudunud.

1876 tuli Salutaha uus õpetajaks Koso kihelk.
 Ravila Vilvallisult. Peter Krieg, kes kandis „mi-
 nari“ lõpetanud. Kool oli tol ajal juba pasuna-
 koori arutatud, kust ka õpetaja Krieg osavõtnud.
 Nüüd Kain tules tõi ta ka selle mõtte süa, mis
 kogu poolhoidu leidis. 1877, Kasvando uus koo-
 limaja õnnistamisest puhul, oli Kain mõisahärra
 von Vetterstrand'i poolt 100 rubla kingitus
 uute orelite ostmiseks, missugune summa aga
 õpetaja Kaasiku kätte süisma jäänud, kes sellega
 midagi pole osanud peal hakata. Nüüd mindi
 mõisahärralt paluma, et see summa pasuna-
 koori asutamiseks saaks lubatud, mida ka von
 V. häimelega lubas. Õpetaja Krügi teonus on
 gi, et Kainus laulu-ühingu selts asub, mille asu-
 tamiseks ta tõuke andis.

Õpetaja, Kausin, jäi aga seltsi elus passiivseks, ainult vallasekretäri kohuseid, peale õpetaja ameti, oma peale võttes, mis peale J. Jürgensfeldti lahkumise Salutatka, koin ühtinokku kasvandusse ületoadi.

1888, Aleksander III ajal, venestuse tulekul, seati vallakooli ülevaatajainas rahvakooli inspektorid ja vallakooliõpetajailt nõuti juba täielist venekeelse valdamist, mille tõttu oskamise tõttu võimalike koolide õpetajad alid sunnitud lahkuema.

Vallale oli käsi antud kasvandusse uut õpetajat valida, mida aga vald ei teinud. Aasta pärast, s. o. 1889 määrati kasvandokooli peale uus õpetajaks Gustav Ruudi, Tallinna kreiskooli haridusega, kellele kuus kuult 120 rub. raha ja 5 rub. valgustuseks palkaks määrati. Edaspidi jäi aga endise õpetaja käes olev talu ilma rendita õpetajale tarvitada, talisest tööest palkaks.

Salutaka jäi edasi õpetaja Kriegkummi 1893 aastani, mil tema asemel Tuhalast õp. Joh. Tiits, Kunda seminnaasi lõpetaja, inspektori pooll määrati. Joh. Tiits suri aga aasta pärast. Tema asemel tuli 1894 tema vend Jüri Tiits, kes oli agar seltskonna tegelane ja häa muusika mees, kes astus laulukoori ja seltskonna tegevust juhatama.

Allemad õpetajad töötasid Kaius kummi
1912 aastani, mil endine vallakool ümber-
muudeti 2^{ku} kl. Vene Harid. Ministeriumi
kooliks ja uus suure koolimaja uus koha
peale, vana "Põlma" sauna kõrvali peale ehi-
tati, kuhu rahvakoolide inspektori poolt
uued õpetajad, Jaan Laan ja Johannes
Kalamees, Tartu õpet. seminari lõpetajad
näärati.

Ellila.

Küsimused.

1. Millisena tahau näha oma tulevast koolu?
2. Missugune tähtsus on spordil ja millist spo-
ti tuleks maal harrastada?
3. Miks on Kaius niipalju majandus-
likene seltsi, ja miks neis niipalju väär-
nähtusi juhtub?
4. Miks ei ole senni veel Kaius rahva-
maja asutatud?

Toimetus.

Vastutav toimetaja Stepan Liiktoop
tegevtoimetaja Elis Püüdi.

Sisu:

- Lugejaile - Toimetis
Mees - Ellila
Linnute sil rahutu murrus - ny
Kevade - Vesipluus
Hiliskevad - -ny
Elusügis - Elve
Midaagi - Jutta Endla
Küüeva ahju see - Jutta Endla
Küündele - Ellila
Noored ja vanad - -s-
Rohkem julgust. - Noorkevad
Kain valla kool läinud vastu sejal - a
Küsimused - Toimetis.

Nälgandja: U. E. N. U. Kain osakond.
Toimetise aadress: "Noort Pü" 1. Kain algkool, Kain a
Paljudatase Kain algkoolis

